

keresztény középkoron és renaissance-időszakon át az újabb századokig. Sőt még a két világháború közti évtizedeket is bemutatja ilyen vonatkozásban. Az egyes fejezetek előtt bőséges irodalmat ad. Kár, hogy a magyar vonatkozású drámák és költemények tartalmi összefoglalásai megtörik azt a különben szervesen bontakozó történeti alakulást, amelyet szerzőnk fejezeteiben érzékeltet. Talán szerencsésebb lett volna, ha néhány jellemző mozzanatot emel ki belőlük a szerző és a tartalmi összefoglalásokat valahol a függelékben állítja össze.

Az utolsó fejezet, *A legújabb kor áttekintése* természetesen vázlatos marad. A kapcsolatok a hírlapi irodalom, folyóiratok, napilapok megsokasodása folytán általában az első világháború után egyszeriben nagy lendülettel meginduló és szerteágazó nemzetközi érintkezés következtében tulajdonképpen mind áttekinthetlenebbé válnak s a „történelmi távlat” is hiányzik, kellő értékelésükhöz. Mégis hasznosnak mondható ez az inkább függeléknek számító utolsó fejezet, mert tájékoztatót ad. Egy-két odavetett kritikai megjegyzés azonban némileg elhamarkodottnak látszik: így pl. a „hauptmanni naturalizmustól ihletett Ady Endre” esetében. Ady költői egyénisége és ismert idegenkedése minden irodalmi műveltségtől nagyon valószínűtlenné teszik ez ihletés lehetőségét.

KRAMMER JENŐ

Fodor József Összes Versei.
(1922—1942.) Bp. Singer és Wolfner.

Az utóbbi években egyre inkább szokássá válik, hogy a költők még életükben kiadják „Ösz-

szes versei”-ket. Nem szükséges itt külön bizonyítanunk ennek hasznosságát az olvasóközönség szempontjából, amely így könyvebben jut hozzá a versekhez és át tudja tekinteni az egész költői fejlődést.

Örömmel köszöntjük Fodor József költői oeuvre-jének egybegyűjtött kiadását is. A vastok kötetet végigolvasva egy gazdag léleknek meglepően, de ugyanakkor felemelően egyirányú érdeklődését ismerhetjük meg. Szinte Ady-szerű hangon kezdődik költői működése:

*E ringató nyárban, az érc kalász
Forrásában, az óriás magok
Feszülésében, a rohanó láz
Évadjában, keljetek, új dalok!*

Teljes tudatossággal és nagy lendülettel tör előre kitűzött célja felé, mert érzi küldetését:

*Kemény, pattogzó szívem
Kohós, fült belsejében
Érett, duzzadó eszmék
Csörögnek szurtos, verő,
Izmos érés őszében...
Így mennek én dolgaim,
Termő szívem bágyasztva,
Útve, törve anyjukat,
S oly ritkák papjaid, óh, Vers!
Duzzadó, rőt, zsíros,
Magvaváráó tájakra.*

Mindig tele van mondanivalóval; érezzük a versekben a lélek ropant feszülését, magával ragadó kitöréseit, örök elégedetlenségét, amely eltölti, hogy nem képes megvalósítani mindazt, amit szeretne:

*Mert nem elég száz torok rá,
Mi kiontsa kincsedet...*

vagy

Mert úgy lázong szívem,
s már nem elég mit
adtam...

De érzi, hogy egy ember képtelen megoldani az egész feladatot, ami a Költőre vár, és látja azt is, hogy chhez a gigantikus munkához kevesen vannak.

Más is félelemmel tölti el. Végső lesz egyszer mindennek:

Hová e lázas készülődés?
Fejed körül surrognak a szelek
És furcsán intenek: hát azt hiszed, hogy
Örökké tart a nyár, a nagy hevek?

Néha egészen sötét hangot is megüt, amikor azt látja, hogy hiába minden, már nem lehet segíteni:

Im, magánosságomban, elhagyatottan.
Itten állok a dolgok végein,
Csak iszonyodom már és nem kérdezek.

Mégis büszke magatartással és dacos öntudattal áll kora forgatagai között: ő, a költő, az emelkedett ember, érzi, hogy a kiválasztottak közé tartozik:

Milyen kicsi így, szegény,
S belül be nagy vagyok én!

Mindent meg tud bocsátani a világnak, csak egyet nem: az Eszme, a Szép megtagadását és elvesztését:

Fekete, üres világ! Mi benne értelem,
Ha, mint az árnyék, elköltözik a Szép.

Fodor József Összes Versei egy emelkedett, szépség után vágyó lélek lírai megnyilatkozásainak és hangulatainak gyűjteménye. Természetesen a legújabb kor Adyn, Babitson és Juhász Gyulán nevelkedett ízlése nem mindenben

találja líráját a legmagasabbrendűek közé tartozónak, de a mondanivaló és az eszme, amely költészetét azzá teszi, ami, mindenki legnagyobb elismerését érdemli meg.

RÁTKAI LÁSZLÓ

Balanyi György, Magyar Piaristák a XIX. és XX. században. Életrajzi vázlatok. Többek közreműködésével szerkesztette — (Budapest, 1942. 465 old. Szent István-Társulat).

A magyar piarista rend hazai működésének 300. évfordulóján tekintélyes és gazdag kiállítású könyvvel lepte meg a rend barátait és tisztelőit. Balanyi György 19 rendtársával és egy hálás piarista öregdiák közreműködésével megírta a XIX. és XX. századi nevesebb piaristák élet- és jellemrajzát. — Az *Elüljáróba*-n a szerkesztő magvas fejlődési korszakot nyújt a magyar piarista rend 300 éves működéséről, rámutatva a kegyes tanítórendnek a tanítás, nevelés, továbbá az irodalom és a tudományok művelése terén szerzett érdemeire. Ugyancsak itt ismerjük meg a kötet eredetét és célját. „A háromszázéves évforduló megünneplésének legmértőbb módja... minden bizonyjai rendi multunk feltárása volna.” Mivel azonban napjainkban részletes és kimerítő rendtörténetet több okból sem lehetett írni, ezért a rend vezetősége úgy döntött, hogy legalább az utolsó másfél század történetét fogja bemutatni „a kiemelkedőbb rendtagok egyéniségének és működésének” felvázolásával. És valóban helyesen járt el. A szigorúan szakszerű, tudományos szempontok és igények szerint készült rendtörténetet, elsősorban csak azok (a jórészt szakemberek) olvasták volna, akik